

da se u protivnom slučaju ne bi moglo govoriti o pravoj, punovriednoj religioznosti (str. 20.). Sam naime pisac iztječe par stranica kasnije (str. 28.), kako nije potrebno, da čovjek spoznaže Boga samostalno i sasvim neovisno o svojoj okolini, pa se ipak može govoriti o pravoj religioznosti.

Vriedno je upozoriti na činjenicu, da je nepoznavanje psihičke zakonitosti u razvitku djeteta skrivilo već mnogi vjerski brodolom. I duša ima »svoje« vrijeme. Tražiti nešto u »krivo« vrijeme znači dirati u životni živac duše. »Vjerski odgojitelji kadkad osuđuju pojave, koje su psihološki sasvim normalne i koje ne bi značile nikakovu poteškoću niti opasnost po daljnji religiozni razvitak, kad bi ih odgojitelji izpravno uvažili kao normalne« (str. 43.).

Vrlo je dobro osvijetljen odnos između religioznosti i erotike ili seksualnosti (str. 62.—63.). I ako među njima postoje stanovite suvislosti analogije, ipak vidi izpravno promatranje između njih nepremostivu razliku.

Abnormalna pobožnost, koja ne mora biti uvijek uvjetovana bolešću, prikazana je u poglavlju o religioznim psihopatima. Takvih ima više: histerični, fanatični, depresivni i neurastenički psihopati. Ukratko su nacrtana glavna obilježja pojedinih psihopata. Govoreći o »ženskoj« pobožnosti iztaknuo je pisac metafizičko poslanje žene: njezino materinstvo, i položaj, što ga zauzimalje u obitelji. Jedna i druga činjenica ima svojih prednosti ali i pogibelji, koje valja također uočiti, ako se želi izpravno shvatiti i ocijeniti »žensku« pobožnost.

Knjiga Dr. Keilbacha vriedan je doprinos psihološkom upoznavanju vjerskoga života. Preporuča se svima, koje zanima psihološko gledanje, razčlanjivanje i tumačenje vjerskoga doživljavanja.

Dr. Josip Salač

Joseph Luska: De argumentis Eugenii Akvilonov contra conceptum Ecclesiae prout ea est societas. Dissertatio historico — dogmatica. Oluccii 1940. p. 120 in 8°.

Kao što je nekoč zaokupljala kršćanske umove nauka o Trojstvu, Kristologija i Soteriologija, tako u novije vrijeme zaokuplja naročito nauka o Crkvi. Što je Crkva? Jednostavno društvo? Carl Feckes kaže na jednom mjestu: »Es ist gewissermassen unmöglich, von der Kirche eine adäquate, wissenschaftliche Definition zu geben; denn es handelt sich um ein Geheimnis des Glaubens...« Ovim mislima, ali još većoj mjeri, prožet je i ruski teolog Eugenij Akvilonov (1861.—1911.). On zabacuje ponajprije definiciju Crkve kao društva, kakvu je zastupa latinska Crkva. Za nj je Crkva nadalje božanski život. A taj je sasvim nešto drugo nego društvo. I kršćanska je porodica društvo; država također. Pojam društva je, veli Akvilonov, generičan, a za definiciju treba species. Nadalje, u subjektu »društvo« nijesu sadržani predikati sakramenti, koji spadaju na bit Crkve. Pojmom društva nije također izraženo da je Krist glava Crkve; ni njena prostranost (anđeli, sjedinjenje s nebeskom Crkvom). Što treba dakle reći prema Akvilonovu da je Crkva? Ne društvo, nego božansko-ljudsko tijelo Kristovo. To je prava definicija. Za definiciju Crkve kao društva nema podloge ni u Sv. Pismu ni u Tradiciji. Središte je Crkve Euharistija. Zapravo Crkva je sam Krist. Kao takva ona je nešto najsvršenijega i teolozi nemaju objektivne norme da bi u pravom smislu mogli definirati Crkvu (norma je samo tijelo Kristovo!).

Pisac Josip Luska izlaže ove misli i odmah svaku od njih podvrgava kritici. Bez polemike, irenički. To je i dobro. Još bi razprava dobila na vriednosti, da je najprije izložena sva Akvilonova nauka, a zatim se prešlo na njezinu kritiku. Ali bez obzira na ovo ona je solidan doprinos upoznavanju pogleda ruskih teologa.

Đ. Gračanin

Vlastnik: Hrvatska Bogoslovska Akademija, Zagreb, Kaptol 29. — Odgovorni urednik: Dr. Đuro Gračanin, Zagreb, Podolje 17. — Tisak Narodne tiskare; za tiskaru odgovara Rudolf Vedo, Zagreb, Kaptol 27.